

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens** fund

FUNDACJA **PROJEKT
STARSI**

PRAWNE ASPEKTY ZABEZPIECZENIA SYTUACJI MAJĄTKOWEJ OSÓB STARSZYCH

23.04.2024

DR ANNA SZAFRANEK

Projekt finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

PLAN SEMINARIUM

1. UBEZWLASNOWNIENIE

2. ODWRÓCONY KREDYT
HIPOTECZNY

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

MOŻLIWOŚCI UBEZWŁASNOWOLNIENIA OSÓB STARSZYCH

- **UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE DOTYCZY OSÓB, JEŻELI WSKUTEK CHOROBY PSYCHICZNEJ, NIEDOROZWOJU UMYSŁOWEGO ALBO INNEGO RODZAJU ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH, W SZCZEGÓLNOŚCI PIJAŃSTWA LUB NARKOMANII, NIE JEST W STANIE KIEROWAĆ SWYM POSTĘPOWANIEM. DLA UBEZWŁASNOWOLNIONEGO CAŁKOWICIE USTANAWIA SIĘ OPIEKĘ (ART. 13. § 1-2. K.C.)**
- **OSOBA PEŁNOLETNIA MOŻE BYĆ UBEZWŁASNOWOLNIONA CZĘŚCIOWO (...) JEŻELI STAN TEJ OSOBY NIE UZASADNIA UBEZWŁASNOWOLNIENIA CAŁKOWITEGO, LECZ POTRZEBNA JEST POMOC DO PROWADZENIA JEJ SPRAW. DLA OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CZĘŚCIOWO USTANAWIA SIĘ KURATELĘ (ART. 16. § 1.-2 K.C.).**

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

- W LITERATURZE PRAWNEJ UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE LUB CZĘŚCIOWE JEST REKOMENDOWANE POZYTYWNIEM JAKO INSTYTUCJA MAJĄCA ZA ZADANIE OCHRONĘ OSÓB
- SĄD – ORZEKAJĄC W PRZEDMIOTOWEJ SPRAWIE – DYSPONUJE OPINIĄ BIEGŁYCH Z ZAKRESU PSYCHIATRII CZY NEUROLOGII, BIERZE TEŻ POD UWAGĘ STANOWISKO PSYCHOLOGA ORAZ WYŚLUCHUJE OSOBY, KTÓREJ POSTĘPOWANIE DOTYCZY

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

UBEZWŁASNOWOLNIENIE MA SŁUŻYĆ DOBRU OSOBY CHOREJ, A NIE JEJ
RODZINIE

UBEZWŁASNOWOLNIENIE NIE ZWALNIA RODZINY Z OBOWIĄZKU TROSKI I OPIEKI

W SPRAWIE O UBEZWŁASNOWOLNIENIE KONIECZNE JEST TAKŻE
PRZESŁUCHANIE ŚWIADKÓW SPOŚRÓD OTOCZENIA BADANEGO

KTO MOŻE ZŁOŻYĆ WNIOSEK O UBEZWŁASNOWIENIE

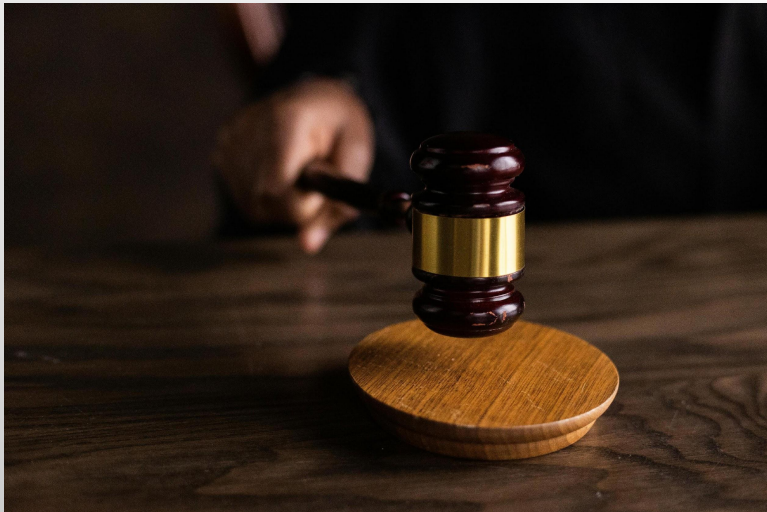
- MAŁŻONEK OSOBY, KTÓREJ WNIOSEK DOTYCZY
- KREWNI W LINII PROSTEJ – RODZICE, DZIECI, WNUKI,
- RODZEŃSTWO
- JEJ PRZEDSTAWICIEL USTAWOWY

ELEMENTY PROCEDURY O UBEZWŁASNOWIENIE

- OSOBA, KTÓREJ MA DOTYCZYĆ UBEZWŁASNOWIENIE MUSI BYĆ WYSŁUCHANA W OBECNOŚCI: PSYCHOLOGA ORAZ (OPCJONALNIE) PSYCHIATRY I/LUB NEUROLOGA
- MOŻLIWOŚĆ USTALENIA DORADCY TYMCZASOWEGO (NA WNIOSEK UCZESTNIKA POSTĘPOWANIA LUB Z URZĘDU) DLA OCHRONY OSOBY LUB JEJ MIENIA – MOŻE TO BYĆ KREWNY, MAŁŻONEK, LUB INNA BLISKA OSOBA

ELEMENTY PROCEDURY O UBEZWŁASNOWIENIE

- SĄD BĘDZIE WYMAGAŁ:
 - ZAŚWIADCZENIA LEKARSKIEGO O STANIE PSYCHICZNYM OSOBY/OPINII PSYCHOLOGA/ZAŚWIADCZENIA Z PORADNI LECZENIA UZALEŻNIEŃ
 - OCENY ZDOLNOŚCI DO SAMODZIELNEGO KIEROWANIA SWOIM POSTĘPOWANIEM Z UWZGLĘDNIENIEM SPOSOBU ZACHOWYWANIA SIĘ OSOBY
- SĄD MOŻE SKIEROWAĆ OSOBĘ NA OBSERWACJĘ W ZAKŁADZIE LECZNICZYM NA OKRES DO 6 TYGODNI (W WYJĄTKOWYCH SYTUACJACH DO 3 MIESIĘCY)

ROLA PSYCHOLOGA W PROCEDURZE UBEZWŁASNOWIENIA

O USTALENIU MEDYCZNYCH PRZESŁANEK UBEZWŁASNOWIENIA MUSI DECYDOWAĆ NIE TYLKO PSYCHIATRA LUB NEUROLOG, ALE PRZEDE WSZYSTKIM, CZY TEŻ OSTATECZNIE, PSYCHOLOG, KTÓRY, OCENIAJĄC SPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNĄ TAKIEJ OSOBY, MOŻE USTALIĆ JEJ ZDOLNOŚĆ DO SAMODZIELNEGO UCZESTNICTWA W TOCZĄCYM SIĘ W JEJ SPRAWIE POSTĘPOWANIU, A TAKŻE ZDOLNOŚĆ DO KIEROWANIA SWYM POSTĘPOWANIEM

ELEMENTY PROCEDURY O UBEZWŁASNOWIENIE

- POSTĘPOWANIE DOWODOWE POWINNO USTALIĆ:
 - STAN ZDROWIA OSOBY KTÓREJ DOTYCZY WNIOSEK
 - JEJ SYTUACJĘ OSOBISTĄ,
 - JEJ SYTUACJĘ ZAWODOWĄ
 - JEJ SYTUACJĘ MAJĄTKOWĄ
 - RODZAJ SPRAW WYMAGAJĄCYCH PROWADZENIA PRZEZ TĘ OSOBĘ
 - SPOSÓB ZASPOKOJENIA JEJ POTRZEB ŻYCIOWYCH
- UBEZWŁASNOWIENIE MOŻNA UCHYLIĆ

ART. 541, 559 K.P.C. [DZ.U. 2023 POZ. 1550](#)

- UBEZWŁASNOWOLNIENIE MOŻE NASTĄPIĆ WYŁĄCZNIE W INTERESIE OSOBY, KTÓRA MA ZOSTAĆ UBEZWŁASNOWOLNIONA
- SYTUACJA DANEJ OSOBY USTABILIZOWANA, MA OPIEKĘ – DODATKOWE DZIAŁANIA NIE SĄ POTRZEBNE

OGROANICZENIA DLA OSÓB STARSZYCH WYNIKAJĄCE Z CAŁKOWITEGO UBEZWŁASNOWOLNIENIA

- OSOBA UBEZWŁASNOWOLNIONA NIE MOŻE:

- ZAWRZEĆ UMOWY
- SPORZĄDZIĆ/ODWOŁAĆ TESTAMENTU
- BYĆ WYKONAWCĄ TESTAMENTU
- ZAWRZEĆ MAŁŻEŃSTWA
- SPRAWOWAĆ WŁADZY RODZICIELSKIEJ
- BYĆ OPIEKUNEM PRAWNYM
- GŁOSOWAĆ W WYBORACH
- PODJĄĆ DECYZJI O LECZENIU (TAKŻE PSYCHIATRYCZNYM)

- WYRAZIĆ ZGODY NA OPERACJĘ
- NAWIĄZAĆ STOSUNKU PRACY
- WZIĄĆ KREDYTU
- SKŁADAĆ WNIOSKU O POMOC SOCJALNĄ
- ODBIERAĆ RENTY, BĄDŹ INNYCH ŚWIADCZEŃ

UBEZWŁASNOWIENIE CAŁKOWITE A ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

W PRZYPADKU OSOBY UBEZWŁASNOWIENIEJ
CAŁKOWICIE ZGODĘ NA UDZIELENIE ŚWIADCZENIA WYRAŻA
WYŁĄCZNIE OPIEKUN USTANOWIONY PRZEZ SĄD

OPIEKUN UBEZWŁASNOWIONEGO PODLEGA NADZOROWI SĄDU OPIEKUŃCZEGO

OPIEKUN JEST ZOBOWIĄZANY UZYSKAĆ ZEZWOLENIE SĄDU NA DOKONANIE WSZELKICH WAŻNIEJSZYCH SPRAW, W TYM:

- DOKONANIE ZABIEGU LEKARSKIEGO
- UMIESZCZENIE W PLACÓWCE POMOCY SPOŁECZNEJ
- UMIESZCZENIE W SZPITALU
- ODRZUCENIE SPADKU
- ZRZECZENIE SIĘ DZIEDZICZENIA
- ZBYCIE/OBCIĄŻENIE NIERUCHOMOŚCI NALEŻĄCEJ DO PODOPIECZNEGO
- NABYCIE NIERUCHOMOŚCI NA RZECZ PODOPIECZNEGO
- ZACIĄGANIE, UDZIELANIE POŻYCZEK
- DOKONANIE DAROWIZN
- PODJĘCIE GOTÓWKI Z RACHUNKU BANKOWEGO

ROLĘ KURATORA OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CZĘŚCIOWO MOŻE PEŁNIĆ:

- MAŁŻONEK
- RODZIC
- KREWNY
- INNE OSOBY BLISKIE UBEZWŁASNOWOLNIONEMU
- INNE OSOBY WYZNACZONE PRZEZ SĄD

OPIEKUN SPRAWUJE PIECZĘ NAD PODOPIECZNYM, ZARZĄDZA JEGO MAJĄTKIEM,
REPREZENTUJE GO WOBEC OSÓB TRZECICH

UBEZWŁASNOWIENIE CZĘŚCIOWE A ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

OSOBA UBEZWŁASNOWIENIA CZĘŚCIOWO NIE JEST POZBAWIONA PRAWA DO DECYDOWANIA O SOBIE, W TYM DO WYRAŻANIA ZGODY NA UDZIELANIE JEJ ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH. SKŁADANIE PRZEZ NIĄ OŚWIADCZEŃ MOŻE JEDNAK BYĆ UWARUNKOWANE REPREZENTOWANIEM PRZEZ KURATORA - **TEN ELEMENT JEST JEDNAK OKREŚLONY INDYWIDUALNIE W KAŻDYM PRZYPADKU I WYNIKA Z POSTANOWIENIA SĄDU O UBEZWŁASNOWIENIU**

UBEZWŁASNOWIENIE CZĘŚCIOWE A ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE

PODMIOT LECZNICZY POWINIEN DOMAGAĆ SIĘ OKAZANIA
POSTANOWIENIA O UBEZWŁASNOWIENIU ABY NA PODSTAWIE
TREŚCI TEGO POSTANOWIENIA USTALIĆ CZY PACJENT MOŻE SAM
ZŁOŻYĆ OŚWIADCZENIE O ZGODZIE NA LECZENIE, CZY TEŻ
KONIECZNA JEST W TYM ZAKRESIE ZGODA KURATORA JAKO
PRZEDSTAWICIELA PACJENTA

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CZĘŚCIOWE A TRWONIENIE MAJĄTKU

MARNOTRAWSTWO (HULASZCZY TRYB ŻYCIA I TRWONIENIE MAJĄTKU) NIE STANOWI ODDZIELNEJ PODSTAWY UBEZWŁASNOWOLNIENIA CZĘŚCIOWEGO, MOŻE BYĆ JEDNAK SYMPTOMEM ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH OSOBY (CO Z KOLEI MOŻE STANOWIĆ TAKĄ PODSTAWĘ)

UBEZWŁASNOWIENIE CZĘŚCIOWE A MAJĄTEK

**KURATOR OSOBY UBEZWŁASNOWIIONEJ CZĘŚCIOWO
JEST POWOŁANY DO JEJ REPREZENTOWANIA I DO
ZARZĄDU MAJĄTKIEM TYLKO WTEDY, KIEDY POSTANOWI
TAK SĄD**

OGRANICZENIA DLA OSÓB STARSZYCH WYNIKAJĄCE Z CZĘŚCIOWEGO UBEZWŁASNOWIENIA

- **W KWESTII DECYDOWANIA O SOBIE MOŻNA (ZA ZGODĄ SĄDU):**
 - BYĆ SPADKOBIERCĄ
 - PRZYJĄĆ DAROWIZNĘ
 - ZAWRZEĆ MAŁŻEŃSTWO
 - NAWIĄZAĆ STOSUNEK PRACY
 - BEZ ZGODY PRZEDSTAWICIELA USTAWOWEGO ZAWIERAĆ UMOWY W DROBNYCH SPRAWACH ŻYCIA CODZIENNEGO
 - ROZPORZĄDZAĆ SWOIM ZAROBKIEM (CHYBA, ŻE SĄD POSTANOWI INACZEJ)

OGRANICZENIA DLA OSÓB STARSZYCH WYNIKAJĄCE Z CZĘŚCIOWEGO UBEZWŁASNOWIENIA

NA INNE CZYNNOŚCI PRAWNE POTRZEBNA JEST ZGODA
KURATORA Z ZASTRZEŻENIEM, ŻE WE WSZYSTKICH
WAŻNIEJSZYCH SPRAWACH DOTYCZĄCYCH MAJĄTKU I
PODOPIECZNEGO POTRZEBNA BĘDZIE ZGODA SĄDU

OGRANICZENIA DLA OSÓB STARSZYCH WYNIKAJĄCE Z CZĘŚCIOWEGO UBEZWŁASNOWIENIA

- CZĘŚCIOWE UBEZWŁASNOWIENIE NIE POZWALA M.IN. NA:
 - POSIADANIE CZYNNEGO I BIERNEGO PRAWA WYBORCZEGO
 - WYKONYWANIA NIEKTÓRYCH ZAWODÓW
 - BYCIE OPIEKUNEM/KURATOREM
 - SPRAWOWAĆ WŁADZY RODZICIELSKIEJ

KORZYŚCI UBEZWŁASNOWIENIA

- OCHRONA PRZED ZACIĄGANIEM NIEKORZYSTNYCH ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH
- OCHRONA PRZED PODPISYWANIEM NIEKORZYSTNYCH UMÓW PRAWNYCH

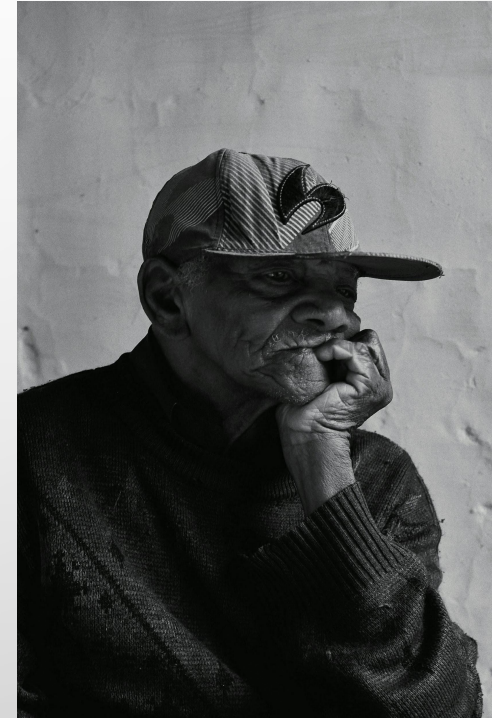
KRYTYKA UBEZWŁASNOWIENIA

- OGRANICZENIE W KORZYSTANIU Z PRAW I WOLNOŚCI PRZYNALEŻNYM KAŻDEMU CZŁOWIEKOWI
- NIEWŁAŚCIWE NAZEWNICTWO – MARGINALIZACJA OSÓB STARSZYCH
- NEGATYWNE SKOJARZENIA

KRYTYKA UBEZWŁASNOWIENIA

- NAJPOWAŻNIEJSZA FORMA INGERENCJI PRAWNEJ W SFERĘ PRAW CZŁOWIEKA
- MOŻLIWE NADUŻYCIA PRZEZ ZBYT POWSZECHNE STOSOWANIE UBEZWŁASNOWIENIA
- WERYFIKACJA CZY NIE CHODZI O NIERUCHOMOŚCI/POBIERANIE RENT/EMERYTUR

Ewidencja spraw o ubezłasnowolnienie w sądach okręgowych – I instancja w latach 2004 –2023	Wpłynęło	Załatwiono	Uwzględniono w całości lub w części	Orzeczono ubezłasnowolnienie całkowite	Orzeczono ubezłasnowolnienie częściowe
2004	10 593	11 372	.	.	.
2005	9 179	9 425	.	.	.
2006	9 104	9 149	6 067	5 497	692
2007	9 822	9 698	6 447	5 725	751
2008	9 985	9 179	5 819	5 170	635
2009	10 725	10 720	6 963	6 184	767
2010	11 293	10 986	7 336	6 494	810
2011	11 681	11 598	7 521	6 817	694
2012	12 983	12 420	8 220	7 456	763
2013	12 999	12 684	8 494	7 776	718
2014	13 528	12 845	8 551	7 728	823
2015	13 600	13 303	8 946	8 194	752
2016	13 979	13 971	9 470	8 641	829
2017	14 691	14 161	9 515	8 751	764
2018	15 521	14 971	10 018	9 177	841
2019	16 310	15 261	10 121	9 423	698
2020	12 816	13 163	7 834	7 322	512
2021	15 337	14 878	9 286	8 688	598
2022	14 961	15 440	9 901	9 321	580
2023	16 329	15 252	10 005	9 403	602

ŹRÓDŁO: Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej , Departament Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości

ODWRÓCONY KREDYT HIPOTECZNY

ODWRÓCONY KREDYT HIPOTECZNY – WYJAŚNIENIE POJĘCIA

- BANK ODDAJE KREDYTOBIORCY DO GOSPODAROWANIA (NA CZAS NIEOZNACZONY) OKREŚLONEJ KWOTY
- SPŁATA TEJ KWOTY NASTĄPI PO ŚMIERCI KREDYTOBIORCY
- KREDYTOBIORCA ZABEZPIECZA TĄ SUMĘ Z NALEŻNYMI ODSETKAMI ORAZ INNYMI KOSZTAMI – W POSTACI NIERUCHOMOŚCI/LOKALU

KREDYTOBIORCA

- WŁAŚCICIEL LOKALU
- OSOBA, KTÓREJ PRZYSŁUGUJE SPÓŁDZIELCZE WŁASNOŚCIOWE PRAWO DO LOKALU
- OSOBA, KTÓRA MA PRAWO UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO
- WSPÓŁWŁAŚCICIEL NIERUCHOMOŚCI
- OSOBA, KTÓRA MA UDZIAŁ W SPÓŁDZIELCZYM WŁASNOŚCIOWYM PRAWIE DO LOKALU

OBOWIĄZKI BANKU

- PRZYGOTOWANIE FORMULARZA INFORMACYJNEGO O WARUNKACH ODWRÓCONEGO KREDYTU HIPOTECZNEGO MIN. 14 DNI PRZED PODPISANIEM UMOWY
- WARUNKI ZAWARTE W FORMULARZU MOŻNA NEGOCJOWAĆ/ZMIENIĆ
- OCENA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH KREDYTOBIORCY
- USTALENIE WARTOŚCI RYNKOWEJ NIERUCHOMOŚCI
- WYCENY DOKONUJE RZECZOZNAWCA MAJĄTKOWY

OBOWIĄZKI KREDYTOBIORCY

- UBEZPIECZENIE NIERUCHOMOŚCI OD ZDARZEŃ LOSOWYCH
- DBANIE O NIERUCHOMOŚĆ
- DOKONYWANIE NIEZBĘDNYCH NAPRAW
- TERMINOWE UISZCZANIE PODATKÓW
- TERMINOWE UISZCZANIE WSZELKICH OPŁAT

ODWRÓCONY KREDYT HIPOTECZNY - FORMA WSPARCIA OSÓB STARSZYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA

- ZAMIESZKIWANIE W DOTYCHCZASOWYM MIEJSCU ZAMIESZKANIA TAK DŁUGO JAK TO MOŻLIWE
- MIESZKAŃCY PODLASKICH DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ POTWIERDZALI TĘSKNOTĘ ZA DOMEM
- KONIECZNOŚĆ PRZYGOTOWANIA KORZYSTNEJ DLA OBU STRON UMOWY DOTYCZĄCEJ ODWRÓCONEGO KREDYTU HIPOTECZNEGO

ŹRÓDŁA

- BALWICKA-SZCZYRBA M., UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE OSOBY STARSZEJ, "PRAWO W DZIAŁANIU. SPRAWY CYWILNE" 56/2023, S. 20-32.
- CISZEWSKI J., NAZARUK P. (RED.), KODEKS CYWILNY. KOMENTARZ AKTUALIZOWANY, LEX.
- MALAREWICZ-JAKUBÓW A., WSPARCIE PRAWNE OSÓB STARSZYCH, WOLTERS KLUWER, WARSZAWA 2017.
- KACZOROWSKA-KOSSAKOWSKA I., CZY KURATOR OSOBY CZĘŚCIOWO UBEZWŁASNOWOLNIONEJ MA PRAWO WGLĄDU W JEJ DOKUMENTACJĘ MEDYCZNĄ? LEX QA 921367.
- KACZOROWSKA-KOSSAKOWSKA I., JAKICH DOKUMENTÓW POWINIEN DOMAGAĆ SIĘ PODMIOT LECZNICZY W PRZYPADKU PACJENTA UBEZWŁASNOWOLNIONEGO CZĘŚCIOWO, ZGADZAJĄCEGO SIĘ NA LECZENIE ODWYKOWE? LEX QA 2327719.
- KOŁODZIEJ M., UBEZWŁASNOWOLNIENIE SENIORA. OGRANICZENIE CZY POMOC?, "KOŚCIÓŁ I PRAWO" 11(24)/2022, S. 27-47
- SZAFRANEK A., ODWRÓCONY KREDYT HIPOTECZNY JAKO SYSTEM WSPARCIA OSÓB STARSZYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA, W: ODWRÓCONA HIPOTEKA JAKO NOWA USŁUGA NA RYNKU FINANSOWYM, RED. E. RUTKOWSKA-TOMASZEWSKA, C.H.BECK, WARSZAWA 2017, S. 55-66.

AKTY PRAWNE

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. 2023, poz. 1610)
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2023, poz. 1550)
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2023, poz. 2809)
- Ustawa z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz. U. 2023, poz. 152)